

Atatürk'ün Manisa'yı Ziyareti

Mustafa Kemal Paşa; kendi başarılarıyla olduğu kadar Türk halkının da büyük desteğiyle Atatürk olmuş bir liderdir. Atatürk bu gerçeği yaşadığı sürece asla unutmamıştır. Mustafa Kemal Paşa'yı Atatürk yapan Türk İstiklal Savaşı'nın muzaffer başkomutanı oluşudur. Bu süreç bireysel tarihi bakımından resmi otorite tarafından "vatan haini" olarak ilan edilip idama mahkûm edilen bir subayın, halk kahramanı haline gelişini de ifade etmektedir. Cumhuriyet'in ilanından sonra Atatürk'ün önemli kararlar arifesinde dikkate aldığı en önemli unsur halk olmuştur. Mondros Mütarekesi'nden sonra Türkiye'de yaşanan teslimiyet ruhunun silinmesinde ve işgal bölgelerinin kurtarılmasında halkın hep yanında olduğunu yaşayarak gören Atatürk, sonrasında Türk halkıyla hep temas halinde olmaya büyük önem vermiştir. Dikkat edilecek olursa, Atatürk'ün önemli her olaydan/inkılâptan önce veya sonra çıktığı yurt gezileriyle kamuoyunu aydınlatmayı prensip haline getirdiği görülür. Buna halkın desteğini kazanmak için olduğu kadar halkı bilgilendirmek bakımından da önem vermiştir.

Atatürk yurt gezilerinin çoğunu demiryoluyla yapmış ve İzmir'i de çok sık ziyaret etmiştir. İzmir ziyaretlerinin genellikle trenle yapılması sebebiyle yol üzerinde bulunan Manisa'yı da sık sık ziyaret etmiştir. Bu bağlamda Atatürk Manisa'da yedi kez bulunmuş, bunlardan ikisinde (29 Eylül 1922 ve 26 Ocak 1931) treni istasyonda kısa bir süre beklemiş fakat trenden inmemiştir. Beş keresinde değişik sürelerle Manisa'da kalarak incelemelerde bulunmuştur. Bunlardan ikisinde ise (10-11 Ekim 1925 ve 8-9 Nisan 1934) geceyi Manisa'da geçirmiştir.

Atatürk'ün Manisa'ya İlk Gelişi (26 Ocak 1923)

Gazi Mustafa Kemal Paşa, 14 Ocak 1923 günü, zaferden sonra eğitim yapmakta olan ordunun durumunu görmek ve halk ile görüşmelerde bulunmak amacıyla uzun bir yurt gezisine çıkmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın bu gezisinde Manisa ve ilçelerine de uğrayacağı öğrenilince hazırlıklara başlanmıştır. Manisa'dan Mutasarrıf Aziz (Akyürek), Milletvekili İbrahim Süreyya (Yiğit) ile Belediye Başkanı Bahri (Saritepe) Beylerden oluşan bir heyet karşılama törenine katılmak için Alaşehir'e gitmişlerdir.

Mustafa Kemal Paşa ve beraberindekiler yol boyunca törenlerle karşılandıktan sonra 26 Ocak 1923'de Manisa'ya geldiler. Mustafa Kemal Paşa trenden inerek istasyon binasındaki kumandanlık dairesinde bir süre dinlendi. Bu sırada Mutasarrıf Aziz Bey, Belediye Başkanı Bahri Bey, Manisa ileri gelenleri, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri ve öğrenciler halk adına "Hoş geldiniz" dediler. Mustafa Kemal Paşa ile yanındakiler ve karşılayıcılar daha sonra topluca Uzun Yol'a çıktılar. Şimdiki Kız Meslek Lisesi ile Doğumevi binalarının bulunduğu boş alana gelerek cirit oyunlarını seyrettiler.

Gazi'ye hitaben konuşan Belediye Başkanı Bahri Bey: "Manisalılar teşrifiniz üzerine bayram yapıyorlar" diyerek kısa bir konuşma yapmıştır. Cevabi bir konuşma yapan Mustafa Kemal Paşa, gösterilen ilgiden dolayı memnuniyetini dile getirmiştir. Konuşmasında zaferden sonra gördüğü Manisa ile şimdiki Manisa arasında bir mukayese de yapmıştır. Yunan ordusu Anadolu'dan geri çekilirken yol boyunca rastladığı yerleri yakmış, yıkılmış ve tahrip etmiştir. Ancak en fazla tahribata maruz kalan yer Manisa olmuştur. Geri çekilmeden oluşturulan Yangın Takımlarıyla şehrin büyük bir kısmı Yunan askerleri tarafından yakılmıştır. Yıkıntılar arasından geçtiği Manisa'nın çalışkan halkının gayretleriyle yaralarını sarmaya başladığını ifade eden Atatürk, konuşmasını bitirdikten sonra istasyona dönmüş ve halkın alkışları

arasında İzmir'e hareket etmiştir.

İkinci Ziyareti (10 Ekim 1925)

1925 yazında gittiği Kastamonu'da Türk toplumu için yeni başlık olarak şapkanın benimsendiğini gösteren Mustafa Kemal Paşa, aynı yılın sonbaharında da bir yurt gezisine çıkmıştır. Manisalıları bu seyahatte Mustafa Kemal Paşa'nın Manisa'yı da ziyaret etmesi için dâvet etmişlerdir. Gazi beraberinde Ali Sait, Fahreddin ve Ali Hikmet Paşalarla milletvekilleri olduğu halde 10 Ekim 1925 günü Manisa'ya gelmiştir. Cumhurbaşkanı ve beraberindekileri vilayet, belediye, Cumhuriyet Halk Fırkası, askeri yetkililer, Türk Ocağı temsilcileri karşılamışlardır. İstasyondan belediye binasına kadar yerlere serilen halılar üzerinden yürüyerek gelen Mustafa Kemal Paşa yol boyunca; yolun iki tarafında kendisine karşı sevgi gösterilerinde bulunan halkı şapkasıyla selamlayarak ve askerlere "Merhaba" demiş, halka da, "Nasılınız? İyi misiniz?" diyerek hatırlarını sormuştur. Kendisine çiçekler ve konfetiler serpilerek Paşa için kurulan birinci takım önünde kurbanlar kesilmiş, çeşitli kuruluş ve belediyeler adına Gazi'ye buketler takdim edilmiştir. Belediye binasında beş dakika dinlendikten sonra heyetleri kabul ederek hepsiyle teker teker ilgilenmiştir. Daha sonra balkona çıkarak beklemekte olan halkı selamlamıştır. Gece de Gazi şerefine yüz kişilik bir yemek verilmiştir. Yemekte Belediye Başkanı Bahri Bey'in konuşmasına cevap veren Mustafa Kemal Paşa, Manisalıların işgalin kötü izlerini yok etme konusundaki çabalarını överek özetle şunları söylemiştir: "Aziz Manisalıları! Ben Manisa'yı yangınlar içinde harap ve toz toprak bir halde görmüştüm. Fakat o günkü halleri itiraf ederim, hakiki bir üzüntü olarak kabul etmedim. Gerçi siz zulüm ve taarruzun şiddetli darbelerinden henüz kurtulmuşsunuz. Fakat ben emindim ki, bu kadar şiddetli darbeler insanların imanlarını takviye eder. İstidadı, cevheri olan bir millet öyle darbelerden ders alır. Geçmişe nispeten geleceğini daha çok parlak yapabilir. Muhterem arkadaşlar! Felaketler insanları, akılları başında olan milletleri daima azimkâr hamlelere sevk eder ve işte siz de o hamleleri yapmaktasınız. Bugün mâmuriyet itibarıyla gördüklerim bu hamlelerin çok bariz tezahürleridir."

10 Ekim gecesi Gazi'nin şerefine kalmakta olduğu vali konağında verilen yemek esnasında Manisalı gençler tarafından bir fener alayı düzenlenmiş, oyunlar oynanmıştır. Mustafa Kemal Paşa; düzenlenen fener alayını ve zeybek oyunlarını seyretmiştir. Fener alayına katılanlardan sadece birisinin başında fes vardı. Cumhurbaşkanı bu çocuğu yanına çağırarak, "Bu fes nedir?" diye sormuş ve bunun üzerine genç, fesi yırtarak yere atmıştır. Mustafa Kemal Paşa ve beraberindekiler ertesi gün öğleden önce, otomobille yeni yapılan çarşığı ve üzüm pazarını gezmişler ve caddeleri dolduran halkın "Yaşa!" tezahüratları ve alkışları arasında trene binerek İzmir'e hareket etmişlerdir.

Üçüncü Gelişi (16 Haziran 1926)

Mustafa Kemal Paşa, 16 Haziran 1926'da, Balıkesir'den İzmir'e gelirken, Manisa'da kısa bir müddet durmuştur.

Cumhurbaşkanını Akhisar'dan saat 12.00 civarında Manisa'ya getiren tren halkın sevgi gösterileri arasında istasyona girmiştir. Gazi'yi Manisa milletvekillerinden Kemal (Gürol), Mehmet Yaşar (Özey) ve Saim (Uzel) Beylerle Belediye Başkanı Bahri Bey Soma'dan beraber gelen Vali Müştak Lütfi (Gürsan), Kâni ve Abbas Beyler, vilayet erkânı, subaylar,

Türk Ocağı temsilcileri ve halk karşılamıştır. Bu arada Türk Ocağı'ndan Safure Hanım, Cumhurbaşkanı'na Manisalı hanımlar adına "Hoş geldiniz" demiştir. Halkın alkışları arasında hükümet konağına giderek öğle yemeğini burada şerefine verilen yüz kişilik bir ziyafetle yemiştir. Daha sonra belediye binasını ve Halk Fırkası'nı ziyaret ettikten sonra Manisa'dan ayrılarak İzmir'e hareket etmiştir.

Dördüncü Gelişi (8-9 Nisan 1934)

23 Aralık 1930'da Menemen'de meydana gelen olaydan sonra Cumhurbaşkanı yine bir yurt gezisine çıktı. Gazi'nin bu seyahatinin öğrenilmesinden sonra Manisa Valisi Fuat (Baturay), Cumhuriyet Halk Fırkası Reisi Kamil, Jandarma Komutanı Safa Beylerle İzmir-Turgutlu demiryolu hareket başmüfettişi Süleyman, Afyon'a giderek, Gazi'ye bağlılıklarını bildirdiler. Mustafa Kemal Paşa 26 Ocak 1931 günü sabahın erken saatlerinde Alaşehir ve Salihli'den geçerek Turgutlu'ya geldi. Gazi, karşılama töreni yapılmasını istemediği halde mülkî ve askerî erkân ile halk buna rağmen istasyonda toplanmıştı. Sabah 05.45'te Manisa'ya gelen tren Manisa istasyonunda bir kaç dakika durduktan sonra hareket etti. İzmir'deki incelemelerini tamamlayan Mustafa Kemal Paşa, dönüşte 6 Şubat 1931 gecesi Manisa istasyonunda Vali Fuat Baturay, Sıkıyönetim Manisa Bölge Komutanı Muzaffer Paşa, Belediye Başkanı Ali Rıza Besen ve ilgililer tarafından karşılandı. Vali ve sıkıyönetim komutanı özel trene binerek Soma'ya kadar Gazi'ye eşlik ettiler. Bu ziyarette herhangi bir karşılama töreni yapılmadığı gibi halkla temas da olmadı.

Atatürk, Ege'de yapılacak askeri manevraları izlemek üzere 7 Nisan 1934'de Ankara'dan hareket etmişti. 8 Nisan'da Salihli İstihkâm Taburu'nu ve Turgutlu Topçu Alayı'nı denetledikten sonra Manisa'ya gelmiş ve geceyi burada geçirmiştir. Ertesi gün İzmir'e hareket eden Mustafa Kemal Paşa Muradiye'de Manisa Piyade Alayı'nı denetlemiştir.

Beşinci Gelişi (22 Haziran 1934)

İran Şahı Rıza Pehlevi 16 Haziran 1934'de Türkiye'ye gelmişti. Atatürk beraberinde İran Şahı Rıza Pehlevi ve İran Dışişleri Bakanı Baghir Kazımî ve Dışişleri Bakanı Tefvik Rüştü Bey olduğu halde 20 Haziran günü İzmir'e hareket etmişlerdir. Çeşitli incelemelerden sonra Şah Rıza Pehlevi ve Mustafa Kemal Paşa, Akhisar üzerinden 22 Haziran'da saat 10.20'de Manisa'ya gelmişlerdir. Manisa'da Gazi'yi ve Şah'ı karşılamak için hazırlıklar yapılmış, şehir bir gelin gibi süslenmişti. Atatürk ve Şah'ın Manisa'yı ziyaret edecekleri halka tellallar aracılığıyla duyurulmuş ve halk istasyona dâvet edilmişti. İstasyon halk tarafından hınca hınç doldurulmuştu. İki devlet başkanı Manisa'da 21 pare top atışıyla karşılanmıştır. Mülkî ve askerî erkânla birlikte öğrenciler ve halk da karşılama töreninde hazır bulunmuştur. İstasyonda iki kız öğrenci tarafından kendilerine birer buket verilmiştir. Halkın ve öğrencilerin alkışları arasında otomobille Manisa hastanesine giderek incelemeler yapmışlardır. Manisa'dan İzmir'e otomobille gitmişlerdir.

Atatürk'ün İran Şahı ile birlikte yaptığı bu Batı Anadolu seyahatinde ilgi çekici olaylar da meydana gelmiştir. Bunlardan birini naklediyoruz: Atatürk, maiyetinde bulunanları, Şah'ın yanında, İranlıların hoşlanmadıkları 'Acem' kelimesini kullanmamaları konusunda uyarmıştır. Ne var ki, Soma'daki tatbikatta askerlerin geçişi esnasında kendisi kullanmıştır. Bunu ertesi gün yanındakilere 'Öyle bir pot kırdık ki' diye tebessümle açıklamıştır.

Atatürk'ün yurt gezilerinde bir noktanın öne çıktığını görüyoruz. Eğer ziyaret edilen yer Millî Mücadele döneminde özellikle Yunan işgalinde kalmışsa, Atatürk, kendilerini işgalden kurtaran kişi olarak daha büyük bir coşkuyla karşılanmıştır. Batı Anadolu bölgesinin Atatürk'e sevgisi ve bağlılığı da bunun bir göstergesidir. Manisa da Atatürk'e bağlılığını her fırsatta göstermiş, ziyaretlerinde onu bağrına basmıştır. Manisa'nın İzmir demiryolu hattının üzerinde bulunması Manisalıların Atatürk'ü daha sık görmelerini sağlamıştır. Gazi'nin Manisa'yı her ziyaretinde hazırlıklar çok önceden başlamış ve karşılama törenleri görkemli olmuştur. Yurt gezileri Mustafa Kemal Paşa'ya halkla diyalog imkânı verirken, ziyaret edilen halk için de, inkılâplara ve Atatürk'e bağlılıklarını göstermelerine vesilesi olmuştur.

Burada, daha önce de çeşitli vesilelerle dikkat çektiğimiz Atatürk'ün Manisa'ya ilk geliş tarihi hakkındaki bir yanlışta dikkat çekmek istiyoruz. 10 Ekim günü Atatürk'ün Manisa'ya ilk gelişi olarak kabul edilip kutlamalar yapılmaktadır. Atatürkçü Düşünce Derneği Manisa Şubesi tarafından, bu tarih doğru kabul edilerek yayınlanan gazeteye "10 Ekim" adı verilmiştir. Muhtemelen Cumhurbaşkanı olarak ilk gelişinden hareketle böyle kabul edilmektedir. Ne var ki 10 Ekim Atatürk'ün ilk gelişi değildir. 29 Eylül 1922'de Ankara'ya giderken uğramasını bir kenara bırakacak olursak, Mustafa Kemal Paşa Manisa'ya ilk olarak 26 Ocak 1923'de gelmiştir. Bu yanlışın düzeltilmesi, tarihe olduğu kadar Atatürk'e de saygının bir gereğidir.

Mevlüt ÇELEBİ

KAYNAKÇA

ALTAY, Fahrettin, **10 Yıl Savaş ve Sonrası**, 1912-1922, İstanbul, 1970.

Anılarda Manisa, Derleyen: Bedriye Aksakal, Manisa, 1986.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II (1906-1938), Ankara 1989.

AVAN, Hakkı, "Atatürk'ün Manisa'da Halkla Konuşmaları", **Manisa**, Sayı:12, (Kasım 1996), s. 24-29.

ÇELEBİ, Mevlüt, "Atatürk'ün Manisa'yı Ziyaretleri", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C. XIV, Sayı: 40, (Eylül 1998), s.133-145.

ÇELEBİ, Mevlüt, **Atatürk ve Manisa**, Celâl Bayar Üniversitesi Yüksek Öğrenim Vakfı Yayını: 2, Manisa 1997.

ÇELEBİ, Mevlüt, **Atatürk ve Manisa**, Manisa Belediyesi Kültür Yayınları, Manisa 2006.

KARAÖZ, Sadık, **Atatürk Manisa'da**, Manisa, Manisa Turizm Derneği Yayını, 1983.

ÖNDER, Mehmet, **Atatürk'ün Yurt Gezileri**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1975.

28/10/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturkun-manisayi-ziyareti/?pdf=7473> adresinden erişilmiştir